

Symbolika kolorów w poezji miłosnej Krzysztofa Kamila Baczyńskiego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Krzysztof Kamil Baczyński, *[Niebo złote ci otworzę...]*, [w:] tegoż, 1942-1943-1944, Warszawa 1942-1944.
- Źródło: Krzysztof Kamil Baczyński, *Sur le pont d'Avignon*, 1941.
- Źródło: Krzysztof Kamil Baczyński, *Biała magia*, [w:] Krzysztof Kamil Baczyński, *Utwory wybrane*, Kraków-Wrocław 1986, s. 26.

Symbolika kolorów w poezji miłosnej Krzysztofa Kamila Baczyńskiego

Wiersze miłosne Krzysztofa Kamila Baczyńskiego są pełne malarskich obrazów fantazji, powstałych pod wpływem uczuć do ukochanej kobiety. W wizjach tych dominują barwy jasne, ciepłe, pastelowe. W erotykach poety obecne są jednak często także obrazy wojny, która stanowi tragiczny punkt odniesienia dla miłosnych przeżyć artysty. W tych obrazach panują barwy ciemne: szarość, czerni czy czerwień płomieni wojennej pożogi. Okrucieństwo wojny kontrastuje z wyobrażeniem młodości i miłości, a cierpienie i lęk – z wiarą w siłę uczucia i nieustającą nadzieją.

Twoje cele

- Przedstawisz znaczenia symboliczne podstawowych kolorów w kulturze europejskiej.
- Zinterpretujesz wiersz *Biała magia* Krzysztofa Kamila Baczyńskiego.
- Wskażesz środki artystycznego wyrazu w wierszu i określisz ich funkcje.
- Omówisz symbolikę kolorów w wierszach Baczyńskiego.

Przeczytaj

Symbolika kolorów

Symbole są takimi elementami rzeczywistości materialnej, którym przypisuje się w kulturze znaczenia niedosłowne, dotyczące głównie zjawisk niematerialnych, abstrakcji, uczuć, emocji. Symbole występują w życiu codziennym i codziennej komunikacji (jak kamień jako ciężar, kłopot, cierpienie, gdy mowa o kamieniu, który spada z serca), w rytuałach i ceremoniach (chleb na przywitanie młodej pary), a także w sztuce, która wykorzystuje je do wyrażania wieloznacznych, trudno uchwytanych treści.

Charles Gilhousen, *Promień nadziei*, ok. 1915

Źródło: domena publiczna.

Symbolicznymi znaczeniami obdarzone są także kolory. Symbolika barw występuje w codziennych użyciach (jak kolor ubrań dla dzieci o określonej płci), w ceremoniach (np. śluby, pogrzeby), a także w sztuce. W kulturze europejskiej kolory obdarzone są zestawami podstawowych znaczeń symbolicznych:

- biały – niewinność, czystość, pokój, życie, dobro
- czarny – żałoba, zagrożenie, wojna, śmierć, zło
- niebieski – metafizyka, Bóg, ziemia
- zielony – nadzieja, natura, wolność
- czerwony – miłość, gniew, ból
- złoty – bogactwo, władza, wartość

Biała magia Krzysztofa Kamila Baczyńskiego

Biała łasica

Źródło: domena publiczna.

Wiersz *Biała magia* Krzysztofa Kamila Baczyńskiego już w tytule odwołuje się do symboliki kolorów. Magia obdarzona przymiotnikiem „biała” zyskuje zaskakujące znaczenia wywołane symboliką tego koloru. Nie tylko kontrastuje ona z czernią w powszechnie znanym użytkownikom języka określeniu „czarna magia”, ale dodaje nowych znaczeń do słowa, które określa. „Czarna magia” to inaczej czary, zmieniające rzeczywistość magiczne zabiegi, które wykonywane są we współdziałaniu

z osobowym złem lub też dzięki niemu; to magia podszyta złem w sensie etycznym. Biała magia ma być nie tylko przeciwieństwem magii czarnej – złej i nieczystej, ale także takim działaniem i taką zmianą, która jest niewinna, przejrzysta. Magia, o której mowa w tym wierszu, to przemiana kobiecego ciała podziwianego przez obserwującego ją mężczyznę i zarazem czar piękna kobiecej postaci, która traci swoje naturalne kolory i kształty, wywołując w poecie bogactwo odczuć. Wszystkie te wrażenia łączy w tym poetyckim obrazie biel. Ten sposób postrzegania i odczuwania otaczającego świata, skupienie na wrażeniach zmysłowych, jest bliski [sensualizmowi](#).

((Krzysztof Kamil Baczyński

Biała magia

Stojąc przed lustrem ciszy
Barbara z rękami u włosów
nalewa w szklane ciało
srebrne kropelki głosu.

I wtedy jak dzban – światłem
zapełnia się i szkląca
przejmuje w siebie gwiazdy
i biały pył miesiąca.

Przez ciała drżący pryzmat
w muzyce białych isker

łasice się prześlizną
jak snu puszyste listki.

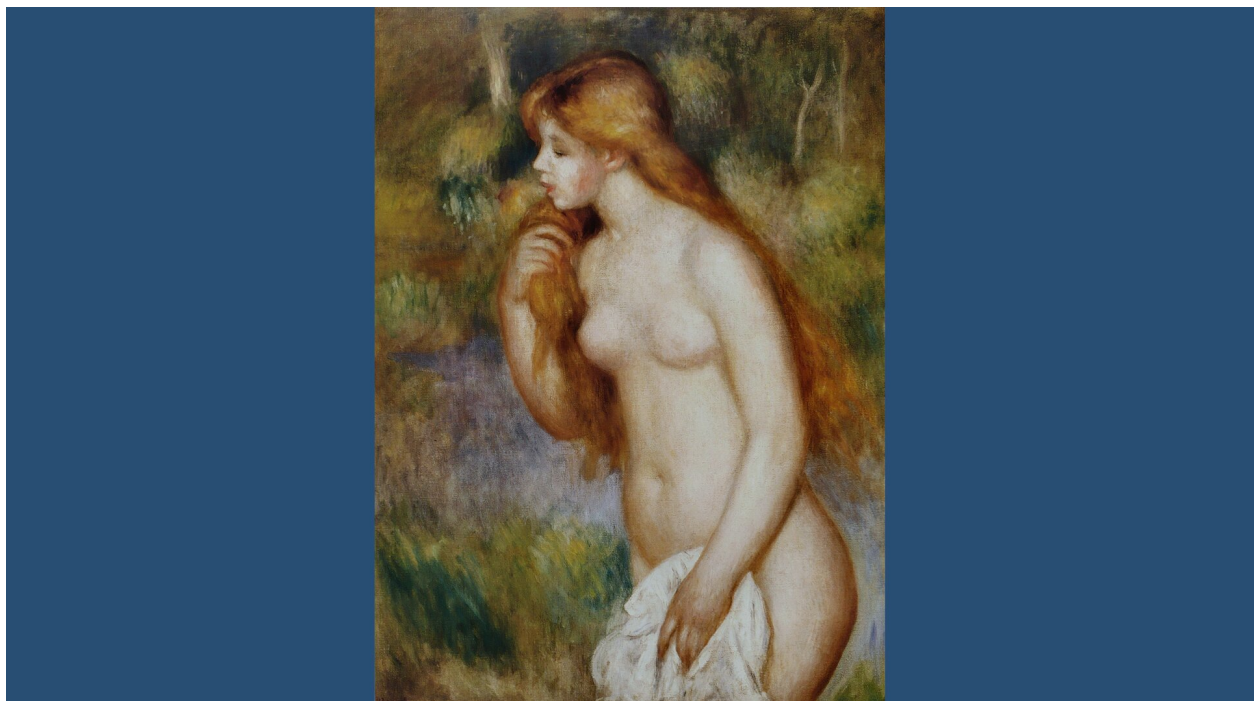
Oszronią się w nim niedźwiedzie,
jasne od gwiazd polarnych
i myszy się strumień przewiedzie
płynąc lawiną gwarną.

Aż napełniona mlecznie,
w sen się powoli zapadnie,
a czas melodyjnie osiadzie
kaskadą blasku na dnie.

Więc ma Barbara srebrne
ciało. W nim pręży się miękko
biała łasica milczenia
pod niewidzialną ręką.

Źródło: Krzysztof Kamil Baczyński, *Biała magia*, [w:] Krzysztof Kamil Baczyński, *Utwory wybrane*, Kraków-Wrocław 1986, s. 26.

Dwa kolory dominują w poetyckiej wizji ciała opisywanej w wierszu kobiety: biały i srebrny. Obraz budują metafory, porównania i epitety, w tym [synestezyjne](#), łączące obraz i dźwięk, np. *muzyka białych iskier*.

Symbolika kolorów w innych wierszach Baczyńskiego

W wierszu *[Niebo złote ci otworzę...]* poeta przedstawia wizję fantastycznego świata, który tworzy dla swej ukochanej:

((Krzysztof Kamil Baczyński

[Niebo złote ci otworzę...]

Niebo złote ci otworzę,
w którym ciszy biała nić
jak ogromny dźwięków orzech,
który pęknie, aby żyć
zielonymi listeczkami,
śpiewem jezior, zmierzchu graniem,
aż ukaże jądro mleczne ptasi świt.

[...]

I powietrza drżące strugi
jak z anielskiej strzechy dym
zmienię ci w aleje długie,
w brzóz przejrzystych śpiewny płyn,
aż zagrają jak wiolonczel
żał – różowe światła pnące,
pszczelich skrzydeł hymn. [...]

Źródło: Krzysztof Kamil Baczyński, *[Niebo złote ci otworzę...]*, [w:] tegoż, 1942-1943-1944, Warszawa 1942-1944.

W utworze występują liczne epitety kolorystyczne, w tym synestezyjne, łączące wrażenia wzrokowe z dźwiękowymi: *niebo złote*, *ciszy biała nić*, *zielone listeczki*, *jądro mleczne*, *różowe światła pnące*. Wszystkie one dotyczą barw jasnych, pastelowych, miękkich. Kolory mają tu także wyraźne znaczenia symboliczne.

W wierszu *Sur le pont d'Avignon* (franc. *Na moście w Avignonie*) Baczyński kreuje wizję wirtualnego tańca wyobrażonych postaci na słynnym, niedokończonym gotyckim moście

Pont Saint-Bénézet, zwany również Pont d'Avignon (Most Awinioński). Wraz z pobliskim pałacem papieskim stanowi kompleks wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Źródło: domena publiczna.

nad Rodanem w Avignonie. Treść wiersza odwołuje się do tradycyjnej piosenki francuskiej opisującej tańce różnych par na tym moście. W kolorystyce świata przedstawionego w wierszu dominuje zieleń natury, ale w tle obrazu pojawiają się także białe łanie, złote ptaki i srebrzysty gotyk:

Krzysztof Kamil Baczyński

Sur le pont d'Avignon

Ten wiersz jest żyłką słoneczną na ścianie

jak fotografia wszystkich wiosen.
Kantyczki deszczu ci przyniosę –
wyblakłe nutki w nieba dzwon
jak wody wiatrem oddychanie.
Tańczą panowie niewidzialni
„na moście w Awinion”.
Zielone, staroświeckie granie
jak anemiczne pączki ciszy.
Odetchnij drzewem, to usłyszysz
jak promień – naprężony ton,
jak na najcieńszej wiatru gamie
tańczą liściaste suknie panien
„na moście w Awinion”.
W drzewach, w zielonych okien ramie
przez widma miast – srebrzysty gotyk.
Wirują ptaki płowozłote
jak lutnie, co uciekły z rąk.
W lasach zielonych – białe łanie
uchodzą w coraz cichszy taniec.
Tańczą panowie, tańczą panie
„na moście w Awinion”.

szpital, kwiecień 41 r.

Słowniczek

epitet

(gr. ἐπίθετον *epítheton* – „przydawka”) – wyraz (przymiotnik, rzeczownik lub imiesłów) określający rzeczownik, wskazujący na jego właściwości, np. „brzydkie kaczątko”, „słodki cukierek”, „niebezpieczny bandyta”; wśród epitetów wyróżnia się np. epitet stały – poetyckie określenie zwyczajowo kojarzone z danym przedmiotem, epitet zaprzeczony (oksymoron), np. „mroczne światło”, epitet tautologiczny – określenie wyrażające oczywistą cechę przedmiotu, służy tylko ozdobności stylu, np. „ubogi nędzarz”

metafora

(gr. μεταφορά *metaphorá*) inaczej przenośnia – językowy środek stylistyczny, w którym obce znaczeniowo wyrazy są ze sobą składniowo zestawione, tworząc związek frazeologiczny o innym znaczeniu niż dosłowny sens wyrazów, np. „od ust sobie odejmę”, „podzielę się z wami wiadomością” lub „złote serce”.

porównanie

figura stylistyczna, która polega na zestawieniu dwóch członów porównywanego i porównującego; wskazuje na podobieństwo pod jakimś względem dwóch przedmiotów lub zjawisk przy użyciu słów typu jak (jakby, na podobieństwo...), np. „zimny jak lód”.

synestezja

(gr. συναίσθησις *synaísthēsis* – „równoczesne postrzeganie”, od σύν *sýn* – „razem” i αἴσθησις *aísthēsis* – „poznanie poprzez zmysły”) – stan lub zdolność współodczuwania zmysłowego, w którym doświadczenia jednego zmysłu (np. wzroku) wywołują również doświadczenia charakterystyczne dla innych zmysłów, na przykład odbieranie niskich dźwięków wywołuje wrażenie miękkości, barwa niebieska odczuwana jest jako chłodna, obraz litery lub cyfry budzi skojarzenia kolorystyczne itp.

Mapa myśli

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą myśli. Przeanalizuj różne znaczenia koloru białego w wierszu Krzysztofa Kamila Baczyńskiego *Biała magia*. Uzupełnij mapę o własne skojarzenia.

Biel i jej znaczenia w wierszu Krzysztofa Kamila Baczyńskiego *Biała magia*.

Polecenie 2

Na podstawie mapy myśli sporządź notatkę o znaczeniu bieli w wierszu K.K. Baczyńskiego *Biała magia*.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Symbol to:

☐ zabieg znaczeniowy.

☐ chwyt retoryczny.

☐ środek składniowy.

☐ figura stylistyczna.

Ćwiczenie 2

W poniższych frazeologizmach wyjaśnij znaczenia symboliczne wyróżnionych w nich słów.

Kamień spadł komuś z **serca**.

Podczas wakacji [ktoś] naładował **akumulatory**.

Jest **kryształowo** uczciwy.

Piłka jest teraz na [czyimś] **boisku**.

Ćwiczenie 3

Dopisz do podanych pojęć kolory wiążące się z ich symbolicznymi znaczeniami:

zazdrość

zbrodnia

świętość

kosmos

Ćwiczenie 4

W wierszu *Biała magia* kolor biały odnosi się do:

☐ zwierząt o białej maści.

☐ zimowego krajobrazu.

☐ kobiecego ciała.

☐ przemiany kobiecej postaci.

Ćwiczenie 5

Uzupełnij luki.

Tytuł wiersza *Biała magia* Krzysztofa Kamila Baczyńskiego odwołuje się do wyrażenia

, które dotyczy złych czarów, przemiany świata przez złe moce. Wiersz przedstawia przemianę , pod wpływem jego czaru w oczach obserwującego je mężczyzny. Ciało kobiety ma kolor i wydaje się, jakby było wykonane ze . Wypełnia się ono powoli , przez które przebiegają białe .

Ćwiczenie 6

Wśród poniższych epitetów wskaż synestezyjne (łączące w sobie różne wrażenia zmysłowe):

☐ biały pył miesiąca

☐ muzyka białych iskier

☐ biała łasica milczenia

☐ srebrne kropelki głosu

Ćwiczenie 7

Środek stylistyczny

Funkcja zastosowanego środka stylistycznego

porównanie

metafora

epitet

Zapisz trzy przymiotniki, których znaczenia mieszczą się w obrazie kobiecego ciała przedstawionego w poniższej strofie:

((Krzysztof Kamil Baczyński

Biała magia

Przez ciała drżący pryzmat
w muzyce białych iskieł
łasic się prześlizną
jak snu puszyste listki

Źródło: Krzysztof Kamil Baczyński, *Biała magia*, [w:] Krzysztof Kamil Baczyński, *Utwory wybrane*, Kraków-Wrocław 1986, s. 26.

Dla nauczyciela

Autorka: Marzenna Śliwka

Przedmiot: Język polski

Temat: Symbolika kolorów w poezji miłosnej Krzysztofa Kamila Baczyńskiego

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;
4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjne. Uczeń:

- przedstawia znaczenie symboliczne podstawowych kolorów w kulturze europejskiej i w wierszach K.K. Baczyńskiego,
- interpretuje wiersz *Biała magia* Krzysztofa Kamila Baczyńskiego,
- wskazuje środki artystycznego wyrazu w wierszu i określa ich funkcje.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów o zapoznanie się z medium w sekcji „Mapa myśli”.
2. Uczniowie przypominają sobie także znaczenia pojęć: symbol, alegoria.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji oraz cele zajęć, omawiając lub ustalając razem z uczniami kryteria sukcesu.
2. Na tablicy przypięte są dwie kartki z napisem: alegoria i symbol. Zadaniem uczniów jest podanie odpowiednich przykładów. Na osobnych kartkach zapisują własne pomysły, następnie umieszczają je pod właściwym hasłem. Nauczyciel komentuje efekt pracy. Można też skupić się od razu na pojęciu „symbol”. Uczniowie zapisują na kartkach, co – według nich – może symbolizować czerwień. Następuje omówienie ćwiczenia przez nauczyciela i przypomnienie definicji pojęcia (mapa myśli: Symbolika kolorów).

Faza realizacyjna:

1. Prezentacja wiersza w formie muzycznej (Sławomir Zygmunt *Biała magia*). Uczniowie dzielą się wrażeniami na temat takiej interpretacji wiersza Baczyńskiego. Nauczyciel zwraca uwagę na połączenie melodii z tekstem poetyckim, a następnie odwołuje się do pojęć: synestezja, sensualizm.
2. **Praca z multimedium.** Uczniowie zapoznają się z materiałem w sekcji: Mapa myśli. Nauczyciel czyta polecenie i prosi uczniów, aby wykonali je w parach. Następnie wybrana osoba prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udziela też uczniom informacji zwrotnej.
3. **Utrwalanie wiedzy i umiejętności.**
Nauczyciel przechodzi do sekcji „Sprawdź się”.
a) Praca indywidualna – wykonanie ćwiczeń 1, 2, 3. Po upływie wyznaczonego czasu i zakończeniu pracy następuje omówienie zadań. Nauczyciel udziela informacji zwrotnej.

b) Praca w grupach – nauczyciel dzieli klasę na 4-osobowe grupy. Uczniowie rozwiązują ćw. 4–8. Grupa, która poprawnie rozwiąże je jako pierwsza, wygrywa, a nauczyciel może nagrodzić uczniów ocenami za aktywność. Po zakończeniu pracy zwycięska drużyna przedstawia efekty współpracy, nauczyciel komentuje zadanie.

Faza podsumowująca:

1. Omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń i poleceń z sekcji „Sprawdź się”.
2. Zebranie wniosków dotyczących tematu lekcji.

Praca domowa:

1. Jeśli chcesz poznać funkcję koloru w kinematografii, przeczytaj książkę Patti Bellantoni *Jeśli to fiolet, ktoś umrze. Teoria koloru w filmie*. Zwróć uwagę na symbolikę koloru w zależności od kontekstu.

Materiały pomocnicze

- Maria Rzepińska, *Historia koloru w dziejach malarstwa europejskiego*, Warszawa 1989.
- Patti Bellantoni, *Jeśli to fiolet, ktoś umrze. Teoria koloru w filmie*, Warszawa 2010.
- Władysław Kopaliński, *Słownik symboli*, Warszawa 1990.
- Sławomir Zygmunt, *Biała magia*, serwis YouTube.
- *Metodyka literatury*, t. 1 i 2, Warszawa 2001.

Wskazówki metodyczne

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Mapa myśli” do podsumowania lekcji.